

2019. aasta eesti keele riigieksamist

Pille Reins
eesti keele ja kirjanduse ekspert

1. Eksami eesmärgid

Gümnaasiumi lõpueksamite ettevalmistamise, läbiviimise, eksamitööde koostamise ja hindamise tingimused ning kord on kehtestatud haridus- ja teadusministri [määrusega nr 54](#). Määruse kohaselt on riigieksamite läbiviimise eesmärk hinnata gümnaasiumi riikliku õppekava üldpädevuste, valdkonnapädevuste, läbivate teemade ning kohustuslike kursuste õpitulemuste omandatust selleks, et

- 1) anda õpilasele, vanemale, koolile, kooli pidajale ja riigile võimalikult objektiivset ja võrreldavat tagasisidet õppimise ja õpetamise tulemuslikkusest ning sellest, milline on kooli panus õpilaste edasijõudmisse;
- 2) selgitada, kuidas õppe tulemuslikkus ning kooli panus õpilaste edasijõudmisse on ajas muutunud;
- 3) anda riigile informatsiooni hariduspoliitiliste otsuste tegemiseks;
- 4) toetada riikliku õppekava rakendamist ning suunata eksami sisu ja vormi kaudu õppeprotsessi;
- 5) teha otsus õpilase gümnaasiumi lõpetamise kohta;
- 6) siduda järjestikuste haridustasemetega õppekavad ning võimaldada kasutada riigieksamitulemusi õpingute jätkamiseks.

2. Eksamitöö ülesehitus

2019. aasta eesti keele riigieksami ülesannete koostamisel arvestati riiklikus õppekavas määratletud õpitulemusi, läbivaid teemasid, õppeaine eesmärgi, üldpädevusi ja valdkonnapädevusi.

Vormilt oli eesti keele riigieksam kirjalik kaheosaline eksam. Esimese osaga kontrolliti tekstimõistmisoskust ning teisega tekstilooeoskust. Eksamitöö koosnes neljast variandist, millest igaüks sisaldas alustekste, kolme lugemisülesannet ja üht kirjutamisülesannet. Tekstid esindasid ilukirjandust (draama, luule) ning publitsistikat.

Eksami esimeses osas tuli eksaminandil valida üks eksamitöö variant ja lahendada selles antud teksti(de) põhjal lugemisülesanded, mis eeldasid terviklikke vastuseid pikkusega 50–100 sõna. Lugemisosa hinnati hindamisjuhendi põhjal ja ülesannete eest oli võimalik saada kuni 40 punkti (40% eksami kogutulemusest).

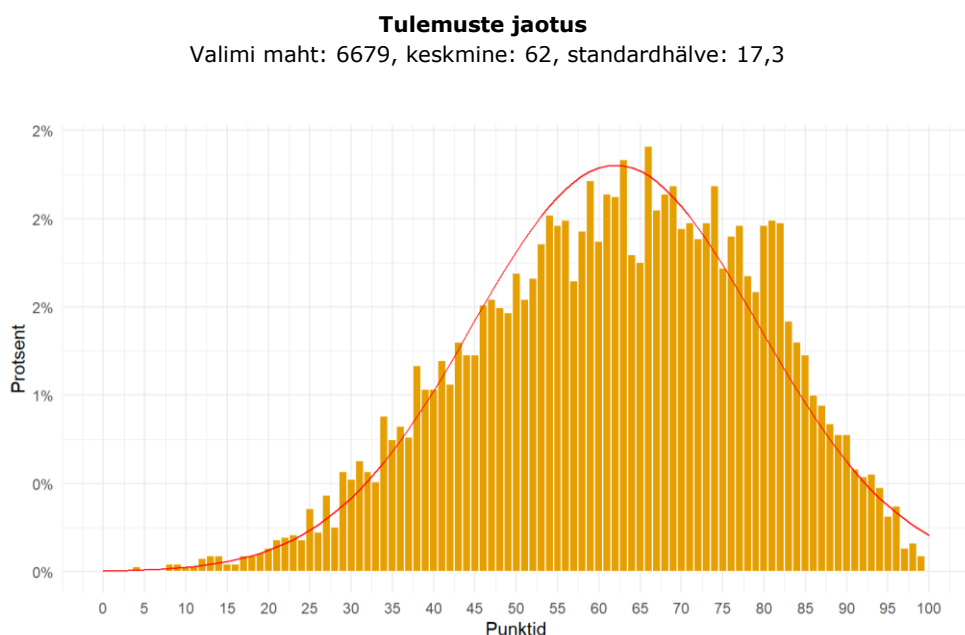
Eksami teises osas võis valida ükskõik millise eksamitöö variandi tekstilooeülesande. Eksaminandil tuli luua umbes 400-sõnaline sidus arutlev kirjand ning see pealkirjastada. Kirjutamisel pidi lähtuma ülesandest. Alustekstide kasutamine selles osas ei olnud

kohustuslik. Kirjandit hinnati hindamisjuhendi järgi ning kirjutamisosa eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (60% eksami kogutulemusest).

3. Eksamitulemused

3.1. Üldandmed

2019. aasta eesti keele riigieksami põhieksamil osales 6679 eksaminandi (2929 meest ja 3750 naist). Siinse kokkuvõtte aluseks on põhieksamil osalenud eksaminandide andmed.

Joonis 1. Tulemuste jaotus

Põhieksamil osalenud eksaminandide keskmine tulemus oli 62 punkti (62%) 100-st. Eesti keele riigieksami keskmine tulemus on viimase viie aasta jooksul olnud stabiilne (2018 – 62,2 punkti, 2017 – 62,9 punkti, 2016– 62,7 punkti, 2015 – 61,9 punkti) ning statistiliselt olulisi erinevusi ei ole esinenud.

Joonisel 1 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuid on mõnevõrra nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Eesti keele riigieksam tervikuna oli suuremale osale eksaminandidest jõukohane. Miinimumtulemus oli 0 punkti (üks eksaminand). Madalaid tulemusi oli väga vähe: üheksa eksaminandi sai tulemuseks alla 10 punkti. Kõige rohkem oli eksaminandide hulgas neid, kelle tulemus jäi vahemikku 60–70 punkti (20,8% eksaminandidest). 80-punktiline või kõrgem tulemus oli 1173 eksaminandil. Vähemalt 90 punkti sai 275 eksaminandi, neist seitsmel oli maksimumtulemus (100 punkti).

Tulemuste kokkuvõttes esitatud tabelites on kasutatud alljärgnevat tähisteid ja mõisteid:

N – eksaminandide arv,
Standardhälve – tulemuste hajuvus,
Keskmine – tulemuste aritmeetiline keskmine,
Min – minimaalne tulemus,

Max – maksimaalne tulemus,
 Mediaan – keskväärtus,
 AUP – alumine usalduspiir,
 ÜUP – ülemine usalduspiir.

Mediaan jagab järjestatud tulemuste rea kaheks võrdseks osaks.

AUP (alumine usalduspiir) ja ÜUP (ülemine usalduspiir) tähistavad keskväärtuse usaldusintervalli usaldusnivool 95%. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmiste erinevus on statistiliselt oluline (usaldusnivool 95%).

Tabel 1. Tulemused maakondade kaupa

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
Harju maakond	2568	38.4	61.4	62.1	62.7	62.1	8	63.0	100	17.5
Hiiu maakond	47	0.7	56.8	61.4	66.1	61.4	31	61.0	98	15.8
Ida-Viru maakond	146	2.2	51.8	54.5	57.2	54.5	21	54.0	93	16.3
Jõgeva maakond	171	2.6	62.1	64.8	67.4	64.8	22	69.0	94	17.8
Järva maakond	88	1.3	49.5	53.1	56.6	53.1	14	53.0	96	16.7
Lääne-Viru maakond	343	5.1	58.2	59.8	61.5	59.8	0	61.0	100	15.6
Lääne maakond	179	2.7	55.7	58.3	60.8	58.3	4	60.0	92	17.4
Põlva maakond	97	1.5	55.4	58.4	61.4	58.4	21	61.0	87	14.8
Pärnu maakond	514	7.7	62.3	63.8	65.3	63.8	16	65.5	99	17.1
Rapla maakond	99	1.5	52.1	55.0	58.0	55.0	12	54.0	88	14.9
Saare maakond	196	2.9	63.0	65.0	67.0	65.0	32	66.5	95	14.1
Tartu maakond	1236	18.5	66.2	67.1	68.0	67.1	13	69.0	100	16.4
Valga maakond	123	1.8	52.1	55.4	58.6	55.4	14	54.0	100	18.4
Viljandi maakond	331	5.0	58.7	60.6	62.5	60.6	4	61.0	98	17.5
Võru maakond	187	2.8	55.2	57.6	59.9	57.6	8	60.0	96	16.3
Maakond märkimata	354	5.3	54.8	56.6	58.4	56.6	9	57.0	99	17.5
Kokku	6679	100.0	61.6	62.0	62.4	62.0	0	63.0	100	17.3

Kõrgeim keskmine tulemus on mitu aastat järjest olnud Tartu maakonnas. 2019. aastal oli madalaim keskmine tulemus Järva maakonnas. Tuleb silmas pidada, et maakondade keskmised tulemused ei ole täiesti võrreldavad, sest eksaminandide arv nendes erineb oluliselt. Andmete tõlgendamisel tuleks vaadata usaldusvahemikke. Kui kahe rühma usaldusvahemikul on olemas ühisosa, siis ei saa öelda, et keskmise tulemuse erinevus on statistiliselt oluline.

Tabel 2. Tulemused õppevormi järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	St.hälve
Eksternõpe	31	0.5	40.0	45.8	51.7	45.8	17	44.0	76	16.0
Mittestatsionaarne õpe	695	10.4	49.4	50.7	51.9	50.7	4	50.0	93	16.8
Statsionaarne õpe	5410	81.0	64.7	65.1	65.6	65.1	0	66.0	100	15.8
Statsionaarne õpe – koolipõhine õpe	295	4.4	41.5	43.4	45.2	43.4	11	41.0	88	15.9
Üksikud õppeained mittestatsionaarses õppes	32	0.5	33.5	39.4	45.3	39.4	8	37.5	78	16.4
Õppevorm märkimata	216	3.2	48.4	50.8	53.2	50.8	9	49.5	97	18.0
Kokku	6679	100.0	61.6	62.0	62.4	62.0	0	63.0	100	17.3

Tabel 3. Tulemused soo järgi

	N	N (%)	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Max	Standard-hälve
Mehed	2929	43.9	56.9	57.5	58.1	57.5	0	58	100	17.2
Naised	3750	56.1	65.0	65.5	66.1	65.5	4	67	100	16.6
Kokku	6679	100.0	61.6	62.0	62.4	62.0	0	63	100	17.3

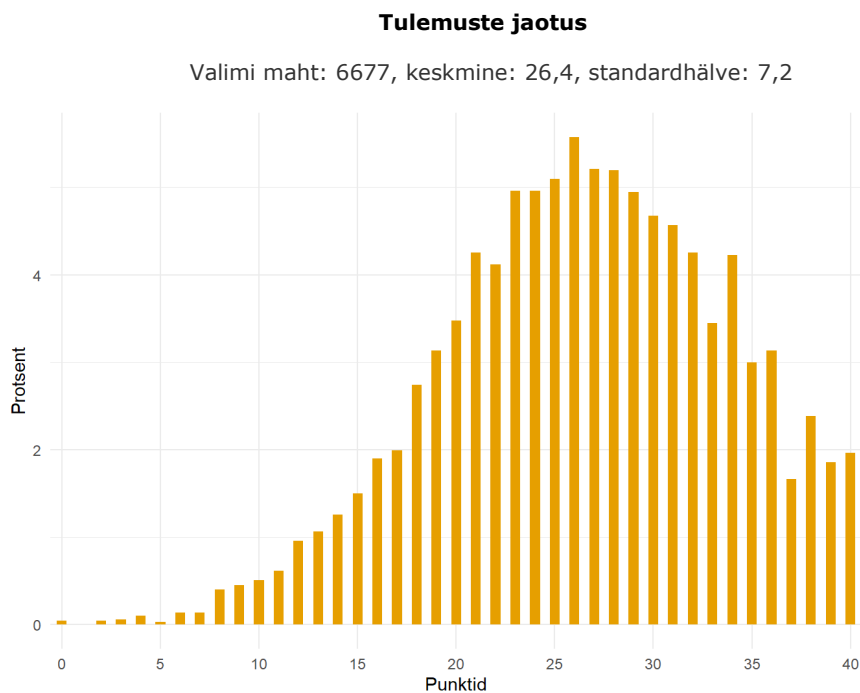
Nii nagu eelmistelgi aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine tulemus meeste omast kõrgem. Keskmise tulemuse erinevus oli 7% (2018 – 6%, 2017 – 5%, 2016 – 7,8%), mis on statistiliselt oluline.

3.2. Eksamiosade tulemused

3.2.1. Lugemisosa

Riigieksamil oli neli eksamitöö varianti, millest igaühe lugemisosa koosnes ühest või mitmest alustekstist ning kolmest lugemisülesandest. Esimene variant tugines draamatekstil, teine variant luulel ja internetiportaalis ilmunud ülevaatel, kolmas ja neljas variant publitsistikal. Eksaminandil tuli valida üks variant neljast ning lahenda lugemisülesanded, mis kontrollisid oskust mõista ja analüüsida loetud teksti ning teha loetu põhjal järeldusi.

Lugemisülesandeid hinnati hindamisjuhendi põhjal. Hindamisel arvestati vastuste sisu põhjalikkust, täpsust ja arusaadavust, vastavust ülesandele ning õigekeelsust. Kolme ülesande eest oli võimalik saada maksimaalselt 40 punkti (sisu eest 34 punkti, õigekeele eest 6 punkti).

Joonis 2. Lugemisosa tulemuste jaotus

Lugemisosa keskmine tulemus oli 26,4 punkti (66%) 40st. Jooniselt 2 on näha, et tulemuste jaotus on nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Ülesanded olid enamikule eksaminandidest jõukohased või pigem kerged. Vähemalt 80% osa maksimumtulemusest sai 1730 eksaminandi (25,9% eksaminandidest).

Tabel 4. Teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜÜP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Variant 1	812	25.8	26.3	26.8	65.8	2	27	68	40	7.7
Variant 2	950	28.4	28.8	29.2	72.0	2	29	73	40	6.8
Variant 3	1668	26.9	27.2	27.6	68.1	0	28	70	40	6.5
Variant 4	3247	25.0	25.3	25.5	63.2	0	25	63	40	7.3
Kokku	6677	26.2	26.4	26.6	66.0	0	27	68	40	7.2

49% eksaminandidest eelistas lahendada lugemisülesandeid, mis põhinesid katkenditel Toomas Vabamäe artiklist „Kas me ikka tahame, et autod end ise juhiksid?“ (Eesti Ekspress, 18.01.2017) ja Riho Paramonovi artiklist „Isesõitev auto ja algoritmi eetika“ (Tehnikamaailm 2/2016). 25% eksaminandidest lahendas kolmanda variandi ülesandeid, mis põhinesid Margus Tamme artiklil „Tänavakunstist“ (Müürileht, 14.08.2014) ja Sirla artiklil „Tänavakunst tahab olla vaba“ (Sirp, 26.01.2018). 14% eksaminandidest valis teise variandi, mille ülesannete lahendamiseks tuli lugeda Sveta Grigorjeva luuletust „Ma sündisin aastal 1988“ (Vikerkaar 1–2/2018) ja portaalis ACCELERISTA ilmunud ülevaadet Y-põlvkonnast. 12% eksaminandidest lahendas esimese variandi ülesandeid, mis tuginesid katkendil Andrus Kivirähki näidendist „Vaimude tund Koidula tänavas“ (Looming 3/2017).

Kõrgeim keskmine tulemus (28,8 punkti) saadi teise variandi alustekstide põhjal lahendatud lugemisülesannete eest. Pisut madalama keskmise tulemuse (27,2 punkti) said kolmanda variandi lugemisülesandeid lahendanud eksaminandid. Esimese variandi valinud eksaminandide keskmine tulemus oli 26,3 punkti ja kõige madalam oli neljanda variandi ülesandeid lahendanud eksaminandide keskmine tulemus (25,3 punkti).

Eksamitöö kõikides variantides oli kolm lugemisülesannet, mille hindamisel arvestati nii vastuse sisu kui ka õigekeelsust. Esimese ülesande vastuse sisu eest võis saada 0, 2, 4, 6 või 8 punkti, teise ja kolmanda ülesande sisu eest 0, 3, 6, 9 või 13 punkti. Iga vastuse õigekeelsuse eest oli võimalik saada 0, 1 või 2 punkti. Kui vastuse sisu hinnati 0 punktiga, siis õigekeelsust eraldi ei hinnatud.

Tabel 5. Lugemisosa ülesannete tulemused

	N	N (%)	1. ül	1. ül %	2. ül	2 ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	812	12.2	7.59	75.9	9.63	64.2	9.10	60.6
Variant 2	950	14.2	7.26	72.6	10.54	70.3	11.00	73.3
Variant 3	1668	25.0	7.89	78.9	9.86	65.8	9.49	63.2
Variant 4	3247	48.6	6.73	67.3	10.27	68.5	8.28	55.2

Ülesannete keskmine lahendus jäi vahemikku 55,2–78,9%. Lugemisosa kergeimaks osutus kolmanda variandi esimene ülesanne, milles tuli Sirla artiklile tuginedes sõnastada neli põhjust, miks ei saa *mural*’it pidada traditsiooniliseks tänavakunstiks. Eksamitöö keerukaim oli neljanda variandi kolmas ülesanne, milles tuli analüüsida, mille poolest võib isesõitev auto sattuda vastuollu ulmekirjanik Isaac Asimovi sõnastatud robotikaseadustega. Eksaminand pidi esile tooma neli vastuolu, seostades need Asimovi seaduste olemusega.

Lugemisosa kõikide ülesannete eristusindeksid¹ olid üsna kõrged (esimese variandi ülesannetel vahemikus 0,67–0,82, teise variandi ülesannetel vahemikus 0,66–0,87, kolmanda variandi ülesannetel vahemikus 0,59–0,85, neljanda variandi ülesannetel vahemikus 0,73–0,84) ning ülesanded võimaldasid eksaminande üsna hästi eristada.

Tabel 6. Meeste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	N (%)	1. ül	1. ül %	2. ül	2 ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	273	9.3	7.22	72.2	8.51	56.8	8.45	56.3
Variant 2	237	8.1	6.78	67.8	9.78	65.2	10.05	67.0
Variant 3	546	18.6	7.51	75.1	9.14	61.0	8.84	58.9
Variant 4	1872	63.9	6.40	64.0	9.95	66.3	7.84	52.3
Kokku	2928	100.0	6.72	67.2	9.65	64.3	8.26	55.1

¹ Eristusindeks näitab, mil määral ülesanne diferentseerib erineva tasemega õpilasi. Eristusindeksi väärtused asuvad lõigul –1st kuni 1ni ja hea eristusvõimega ülesande korral peaks indeksi väärtus olema suurem kui 0,3.

Tabel 7. Naiste teemaeelistused ja tulemused lugemisosas

	N	N (%)	1. ül	1. ül %	2. ül	2 ül %	3. ül	3. ül %
Variant 1	539	14.4	7.77	77.7	10.20	68.0	9.42	62.8
Variant 2	713	19.0	7.42	74.2	10.79	71.9	11.31	75.4
Variant 3	1122	29.9	8.08	80.8	10.21	68.1	9.80	65.4
Variant 4	1375	36.7	7.19	71.9	10.71	71.4	8.89	59.2
Kokku	3749	100.0	7.58	75.8	10.50	70.0	9.70	64.7

Lugemisosa keskmine lahendatus oli meestel madalam (61,6%) kui naistel (69,5%), erinevus oli keskmiselt 3,2 punkti.

Nii mehed kui ka naised valisid kõige rohkem eksamitöö neljandat varianti. Kõige vähem valisid mehed eksamitöö teist varianti ja naised esimest varianti.

Kõrgeim keskmine tulemus oli nii meestel kui ka naistel, kes valisid lahendamiseks teise variandi. Neljanda variandi ülesannete keskmine lahendatus oli madalaim nii meestel kui ka naistel.

Nagu igal aastal, andsid ka seekord hindajad eksamiülesannete ja hindamise kohta tagasisidet. Eksamitöö variantide kaupa võib tuua välja järgmised probleemid ja eksimused.

1. variant

Teises ülesandes esitati tsitaatide asemel tekstinäiteid oma sõnastuses. Leitud oli Tammsaare ja Undi iseloomuomadusi, kuid mitte vastandlikke.

Kolmanda ülesande vastustes oli nimetatud, milline saatus võis tabada Eesti Vabariigi aegseid kirjanikke, kuid tekstinäiteid ei olnud.

Tekstist oli ka valesti aru saadud. Näiteks arvati kirjanikke tabada võivaks potentsiaalseks saatuseks ka vangi saatmist Ameerika Hääle kuulamise eest (see ei olnud päris täpne vastus, sest küsimus oli kirjanike ja nende loomingu kohta).

2. variant

Esimeses ülesandes ei saanud osa eksaminandidest täpselt aru, mida tähendab elulookirjeldus ning seetõttu oli vastustes fakte ka Sveta Grigorjeva vanemate kohta.

Teise ülesande puhul tekitas raskusi väidete sõnastamine. Tekstist leiti küll sobiv koht ja see oli vastusesse välja kirjutatud, kuid vastus ei olnud terviklik.

Kolmandas ülesandes jäeti sarnasused esitamata, selle asemel kirjutati 1-2 lauset tekstist „Põlvkond Y ehk millenniaalid“ ning seejärel toodi näited Grigorjeva luuletusest.

3. variant

Üsna palju kasutati vastustes sõna *kunstnik* asemel sõna *artist*. Esimese ülesande puhul eksiti kõige sagedamini *murali*’i ebatraditsioonilisust kirjeldades selle vastu, et eraldi tunnustena toodi välja kunstniku vabaduse puudumine ja kooskõlastamise vajalikkus. Tegelikult tähendavad need sisuliselt üht ja sama.

Teise ülesande üks probleemsemaid kohti oli eksaminandi jaoks see, et grafiti- ja nüüdisaegsete tänavakunstnike eesmärkide ning sarnasuste ja erinevuste kirjeldused kippusid kattuma. Nende selge eristamine jäi kohati segaseks. Ka võrreldi artiklite autoreid, mitte kunstnikke.

Kolmandas ülesandes ei saadud tegelikult aru, mida dialoogilisus tähendab, puudus selgitus ja selle asemel kirjutati pikk lõik tekstist maha. Sageli piirduti dialoogilisuse selgitamisel Sirla artikliga ja illustratiivset materjali ei kasutatud. Samuti ei selgitatud, miks kohalik omavalitsus sekkub tänavakunstnike tegevusse, kirjutati vaid sellest, kuidas sekkub.

4. variant

Esimeses ülesandes ei pandud sageli tähele, et vastuses pidi välja tooma neli aspekti. Sagedamini puudusid vastused küsimustele *Milleks on eksperimentaaleetikat vaja?* ja *Milline võib olla eksperimentaaleetika mõju tehnoloogiate rakendamisele?*

Teise ülesande puhul oli sagedane eksimus see, et ei toodud esile tavalise auto eeliseid. Selle asemel keskenduti robotautode puudustele.

Kolmanda ülesande vastustes eksiti kõige sagedamini. Eksaminandid pidid vastama, mille poolest võib isesõitev auto sattuda vastuollu ulmekirjanik Isaac Asimovi sõnastatud robotikaseadustega. Oli vaja välja tuua neli vastuolu ja seostada need Asimovi seaduste olemusega. Vastuste peamine puudus oli see, et vastuolud toodi küll esile, kuid neid ei seostatud Asimovi robotikaseaduste olemusega. Tihti oli tekst laialivalguv või seosetu ning ei osatud tekstis oleva info ja seaduste vahel loogilisi seoseid välja tuua.

Leidus ka üsna palju töid, kus vastuses toodud näited olid tekstivälised.

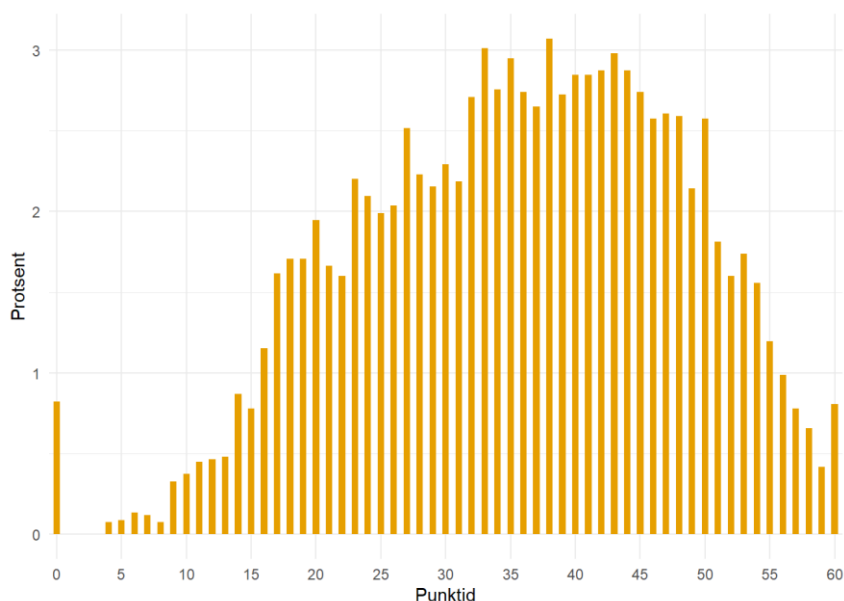
3.2.2. Kirjutamisosa

Eesti keele riigieksami teises osas võisid eksaminandid valida kirjutamisülesande ükskõik millisest eksamitöö variandist. Nad pidid kirjutama umbes 400-sõnalise arutleva kirjandi ja selle ka pealkirjastama. Eksaminandidelt oodati argumenteerivat sidusat kirjakeelset teksti, milles tuli sõnastada probleem(id), seda (neid) analüüsida, põhjendada oma seisukohti ning teha järeldus(ed). Kirjandi kirjutamisel võis toetuda alustekstidele (tsitaadid, lugemisosa tekstid), kuid nende kasutamine ei olnud kohustuslik.

Kirjandi eest oli võimalik saada kuni 60 punkti (sisu 25 punkti, õigekeelsus 20 punkti, stiil 10 punkti, vorm 5 punkti).

Tulemuste jaotus

Valimi maht: 6677, keskmine: 35.6, standardhälve: 12.4

Joonis 3. Kirjutamisosa tulemuste jaotus

Kirjutamisosa keskmine tulemus oli 35,6 punkti (59%) 60st. Joonisel 3 sarnaneb tulemuste jaotus normaaljaotusega, kuigi on pisut nihkunud kõrgemate tulemuste poole. Valdavale osale eksaminandidest olid kirjutamisosa ülesanded jõukohased. Vähemalt 48 punkti (80%) kirjutamisosa maksimumtulemusest sai 1173 eksaminandi (17,6% eksaminandidest). Neist 39 eksaminandi tulemus oli 60 punkti (100%).

Väga madalate tulemuste osakaal oli suhteliselt väike: 196 eksaminandi sai kuni 12 punkti 60-st (kuni 20% maksimumist), neist 55 eksaminandi tulemus oli 0 punkti. Enamasti hinnati 0 punktiga kirjandeid, mille tekst oli liiga lühike (400 sõna asemel 100–200 sõna) või oli ülesanne jäänud täitmata (nt kirjandi tekst ei vastanud püstitatud ülesandele).

Tabel 8. Teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜÜP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Variant 1	517	40.3	41.5	42.7	69.2	0	44.0	73	60	13.7
Variant 2	1323	36.3	37.0	37.7	61.7	0	38.0	63	60	12.6
Variant 3	526	33.8	34.9	36.0	58.1	0	35.5	59	60	12.8
Variant 4	4304	33.9	34.3	34.6	57.1	0	35.0	58	60	11.7
Kokku	6677	35.1	35.4	35.7	59.0	0	36.0	60	60	12.3

64% eksaminandidest valis neljanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli arutleda, milliseid kahjulikke kõrvalmõjusid tehnika areng tänapäeva inimese vaimsele ja füüsilisele tervisele kaasa toob. Näiteid võis tuua tänapäeva elust ja/või meediast ja/või ilukirjandusest ja/või filmikunstist.

20% eksaminandidest valis teise variandi kirjutamisülesande, milles tuli käsitleda probleeme, millega Eesti ühiskonnal lähitulevikus tegeleda tuleb, ja arutleda, kuidas eksaminandi põlvkond saaks aidata neid probleeme lahendada. Näiteid võis tuua Eesti ühiskonnast ja/või meediast ja/või uuemast Eesti kirjandusest.

8% eksaminandidest valis kolmanda variandi kirjutamisülesande, milles tuli arutleda, kas avalikus ruumis eksponeeritud kunsti on vaja ja kuidas see inimesi mõjutab. Näiteid võis tuua Eesti ja/või maailma (kunsti)ajaloost ja/või tänapäeva elust.

Kõige vähem valiti eksamitöö esimese variandi kirjutamisülesannet, milles tuli arutleda, kas kirjaniku eluloo tundmine on tema teoste mõistmise seisukohalt vajalik, ning tuua näiteid mineviku ja/või tänapäeva ühiskonnast ja/või kirjandusest ja/või filmikunstist.

Tabel 9. Tulemused hinnatud aspektide kaupa

	N	Sisu	Sisu %	Õige-keelsus	Õige-keelsus %	Stiil	Stiil %	Vorm	Vorm %
Valimata	7	0.00	0.0	0.00	0.0	0.00	0.0	0.00	0.0
Variant 1	517	16.82	67.3	13.69	68.5	7.25	72.5	3.75	75.0
Variant 2	1323	15.20	60.8	11.49	57.5	6.78	67.8	3.52	70.4
Variant 3	526	14.36	57.4	10.70	53.5	6.53	65.3	3.30	66.0
Variant 4	4304	13.75	55.0	10.75	53.7	6.39	63.9	3.36	67.3
Kokku	6677	14.31	57.2	11.11	55.5	6.54	65.4	3.42	68.3

Esimese variandi puhul oli kõigi hinnatud aspektide tulemusprotsent kõige kõrgem (vt tabel 9), mis viitab sellele, et ülesande valisid pigem tugevad keeleoskajad. Teise variandi ülesande valinud eksaminandid said samuti üldisest keskmisest kõrgema tulemuse kõigis hinnatud aspektides (vt tabel 9). Kolmanda või neljanda variandi kirjutamisülesande valinud eksaminandide õigekeelsuse keskmine ja vormi keskmine tulemus ei erinenud oluliselt, kuid sisu ja stiili keskmine tulemus oli neljanda variandi valinud eksaminandidel pisut madalam.

Tabel 10. Meeste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Valimata	5	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0.00	0	0.0	0.0
Variant 1	122	34.5	37.2	39.9	62.0	0	39.75	66	60.0	15.2
Variant 2	423	33.2	34.5	35.7	57.4	0	34.50	57	60.0	13.4
Variant 3	161	27.2	29.2	31.1	48.6	0	29.00	48	55.5	12.6
Variant 4	2217	31.9	32.4	32.9	54.0	0	32.50	54	60.0	11.7
Kokku	2928	32.2	32.6	33.1	54.4	0	32.50	54	60.0	12.3

Tabel 11. Naiste teemaeelistused ja tulemused kirjutamisosas

	N	AUP	Keskmine	ÜUP	Keskmine %	Min	Mediaan	Mediaan (%)	Max	Standard-hälve
Valimata	2	0.0	0.0	0.0	0.0	0	0.0	0	0	0.0
Variant 1	395	41.6	42.8	44.1	71.4	0	45.5	76	60	12.9
Variant 2	900	37.4	38.2	39.0	63.6	0	39.5	66	60	12.0
Variant 3	365	36.2	37.4	38.7	62.3	0	39.0	65	60	12.1
Variant 4	2087	35.8	36.3	36.7	60.4	0	37.5	63	60	11.3
Kokku	3749	37.1	37.5	37.9	62.5	0	38.5	64	60	11.9

Naiste keskmine tulemus oli kirjutamisosas 37,5 punkti (62,5%), meeste keskmine aga 32,6 punkti (54,4%) 60st. Erinevus ilmnis kõikide variantide keskmistes tulemustes.

Kõige rohkem valisid eksaminandid neljanda variandi kirjutamisülesannet (76% meestest ja 56% naistest). Nii meeste kui ka naiste järgmine eelistus oli teise variandi kirjutamisülesanne. Esimese ja kolmanda variandi ülesannet valisid vähem nii mehed kui ka naised.

Esimese variandi keskmine tulemusprotsent oli kõrgeim nii meestel kui ka naistel. Madalaim oli aga kolmanda variandi valinud meeste keskmine tulemus ning neljanda variandi valinud naiste keskmine tulemus.

Nii nagu varasematel aastatel, oli ka tänavu naiste keskmine kirjutamisosa tulemus meeste omast kõrgem kõigi hinnatud aspektide korral. Kõige rohkem erines õigekeelsuse keskmine tulemus (2,6 punkti). Teiste hinnatud aspektide erinevus nii suur ei olnud: sisu keskmine tulemus erines 1,3 punkti, stiili keskmine tulemus 0,6 punkti ja vormi tulemus vaid 0,2 punkti.

Kirjandi hindajatelt saadud tagasiside põhjal olid kirjandites sagedamini ilmnunud probleemid järgmised.

- Sisulised eksimused tulenesid kirjutamisülesande vääritimõistmisest ja/või sellest, et ülesanne läks kirjutamise käigus meelest ja seetõttu ei jõudnud arutlus välja sinna, kuhu ülesande seisukohalt oleks pidanud jõudma või ei olnud probleemikäsitus ammendav.
- Analüüsi ja argumenteerimise asemel domineeris jutustus ja/või kirjeldus.
- Puudusid üldistused ja järeldused.
- Raskusi valmistas nõutud valdkondadest näidete toomine (kirjandusest, filmikunstist, meediast jm).
- Palju esines alustekstide ümberkirjutamist, eriti neljanda variandi töödes.
- Probleeme tekitas sobiva pealkirja sõnastamine. Pealkirjad olid pikad ja lohisevad või väga lühikesed ja üldised.
- Käsitlust alustati pika kirjeldusega minevikust. Näide ühest eksamitööst:
Viimased 200 aastat on inimkonnale osaks saanud peadpööritava kiirusega tehnika areng. 19.nda sajandi alguses valitsesid merd uhked purjelaevad ja kõige kiiremaks teate saatmise viisiks oli hoburatsanik. Üsna kiirelt asendusid need

purjekad rauast aurulaevadega ja hobuste asemel tulid rongid. Sajandi lõpuks kaeti aga terve maailm telegraafi võrgustikuga. 20.nda sajandi alguses leiutati auto, õpiti lendama ja võeti kasutusele raadio. 21.nda sajandi alguses on õppinud seni elutud masinad omavahel suhtlema ja inimesed veedavad suure osa omapäevast erinevate nutiseadmete läheduses. Väga palju on elu selle 200 aastaga muutunud. Mõni muutus on olnud hea ja mõni on olnud halb. Mida võib tuua meile tulevik?

Kui inimesed hakkasid põldu harima, siis jäid nad paikseks. Vanaaja põlluharimine oli vaevarikas töö, aga kui põlluharija läks tülili rändava karjakasvatajaga, siis oli tüli võitja enamasti ette teada. Algelse eluviisiga karjakasvataja oli põlluharijast alati sitkem ja tugevam. Karjakasvatajad rändasid palju, viibisid iga ilmaga õues. Ja harjutasid jahipidamist erinevate kiskjate peal. Nende eluviis tegi nad tugevaks.

- Eksiti faktidega, nt ajaloosündmused, kunstnike nimed ja raamatute autorid. Näiteid eksaminandide kirjanditest: *Nagu kirjutas Hemingway oma raamatus „1984“ ...; E. Vilde aegumatus menukis „Kevade“ olid noored hea ilmaga päiksepaistelisel heinamaal ...; Tammsaare elas Brežnevi ajal ...; Leelo Tungla ema sai tagasi tulla alles taasiseseisvumise ajal*
- Õpilastel oli raskusi tsiteerimisega: tsiteeriti juhuslikult ja vigadega, seejuures eksiti ka autori nime kirjutamisel. Kohati liialdati tsitaatidega ega suudetud neid oma tekstiga siduda. Mõnikord puudus tsiteerimisel sisuline mõte, sest tsitaati seletati enne või pärast tsiteerimist oma sõnadega üle.
- Eksiti mõistete kasutamisel: aeti segi „tehnika“ ja „tehnoloogia“, ei teatud mõiste „avalik ruum“ tähendust.
- Raskusi tekkis kokkuvõtte kirjutamisega ja paljudes kirjandites ei täitnud see oma funktsiooni. Näide ühest eksamitööst: *Nii palju minu mõtteid ja tsitaate, nägemusi ning kuulduid asju. Loodan, et see vilja ka kandma hakkab.*
- Paljude eksamitööde puhul oli käekiri raskesti loetav.
- Esimese variandi puhul kirjutati kirjaniku eluloo ja tema teoste vahelistest seostest, kuid ei arutletud, kas kirjaniku eluloo tundmine on tema teoste mõistmise seisukohalt vajalik. Kohati jäi puudu üldistusest, keskenduti ennekõike konkreetse teose sisule ja kirjaniku eluloolistele faktidele. Oli ka kirjandeid, milles ei suudetud põhjendada, miks kirjaniku eluloo tundmine konkreetset teost aitab mõista.

Esimese variandi ülesandes võis näiteid tuua ka filmikunstist ja mitmed õpilased tõid kirjanike asemel näiteid filmikunstnike elulugude seotusest nende teostega. Kirjutati ka muusikutest.

- Teise variandi kirjandites kippus kõige sagedamini arutlusest välja jääma see, kuidas eksaminandi põlvkond saaks Eesti ühiskonna lähituleviku probleeme lahendada. Kirjutati praegustest probleemidest, mitte lähituleviku omadest. Kui tulevikuprobleemide lahendusi pakuti, olid need kohati pinnapealsed, loosungilaadsed, mitte sisulised. Mõni kirjand keskendus üksnes päevapoliitikale.

- Kolmanda variandi kirjandites kirjutati lihtsalt kunstist või kitsendati avalikus ruumis olev kunst tänavakunstiks. Sageli ei teatud mõistet „avalik ruum“ ja kirjutati ainult kunstist muuseumides, galeriides või kontserdisaalides.
- Neljanda variandi ülesandele tuginenud kirjandites kalduti sageli ülesandest kõrvale: ei kirjutatud tehnika kõrvalmõjudest vaimsele ja füüsilisele tervisele, vaid arutleti, millist rolli tehnika inimese elus mängib. Oli üsna tavaline, et analüüsiti tehnika arengu häid ja halbu külgi, aga selle mõjust inimese tervisele ei kirjutatudki. Väga palju käsitleti tehnika positiivset mõju.

Sageli oldi kinni lugemisosa tekstides, refereeriti neid ja kirjutati isesõitvatest autodest, aga nende mõju tervisele ei käsitletud. Oli kirjandeid, milles täideti osa ülesandest: kirjutati mõjust kas ainult füüsilisele või ainult vaimsele tervisele. Mõne kirjandi puhul jäi segaseks, mida kirjutaja vaimse tervise all silmas peab.

- Õigekeelsusvigadest esines kõige rohkem vigu kirjavahemärkide kasutamisel (nt põimlauses ei eraldatud kõrvallauset komadega; ei teatud, millistel juhtudel on sõna *kui* komaga või komata; puudus koma sõna *nagu* ees, kus *nagu* tähendab *nagu näiteks*; puudusid komad *vaid*, *kuid*, *aga* ees jm).
- Väga palju tehti vigu kokku-lahkukirjutamisel (nt *näost-näkku*, *kerkib silmaette*, *tuupis päevläbi*, *ei pea murupärast muretsema*, *saab uksetaha tellida*, *tänu sellele*, *põlebläbi*, *on üleläänud*, *ümberkäima*, *täideviia*, *ennast ülestöötama*, *materjali juurdeandes*, *ei kujutaette*, *olla kogu aeg kätte saadav*, *kaup kohaleviia troonidega*, *huvi kooliskäia kaob* jm).
- Eksiti arvsõnade kirjutamisel (*1/3-kul noorte ealistel*, *mõni kümmend*, *keskmiselt 18-tundi*, *26-st õpilasest*, *kahekümnekesimesel sajandil*, *200-ja meetri kaugusel*, *90-nendatel*, *50-90. protsenti* jm).
- Sagedased olid poolitamisvead (nt *jõuk-us*, *pro-bleem*, *iseenese-st*, *ä-ri*, *Ingli-smaa*, *terrorirünn-akuid*, *enn-ustada*, *rev-olulitsioon*, *palavaltarmastat-ud*, *mõista-ksime* jm).
- Tihti eksiti vormide moodustamisel (nt *töödanud*, *robotautosi*, *meid kutsutakse lumehelvesteks*, *süübitakse*, *kuuluvad eeltoodud tõvede riskigruppi*, *jooneid*, *vältib sootsiumi*, *saame sõbradeks*, *kodutarbedest*, *virtuaalsed hüljesed*, *oldakse*, *on lasnud*, *tehtakse maha*, *ei oskata väljendada*, *toodakse esile*, *kaebeldakse*, *nähtakse* jm). Väga sageli eksiti *lik-* ja *likkus-* liiteliste sõnade vormide moodustamisel (nt *säästlikusele*, *umbusklikus* (nimetav), *ohtlike* (osastav) jm).
- Eksiti võõrnimede käänamisel (nt *Googlesse*, *Facebooc-is* või *Skype-es* jm).
- Võõrsõnu kirjutati valesti (nt *psühhika*, *aksepteerima*, *effektiivselt* jm).
- Kasutati liigset ülakoma (nt *Facebook´is*, *Paramonov´i arvates*, *Sirp`i artikkel* jm).

4. Hindajate tagasiside

Riigieksami hindajaid oli kokku 64 (eesti keele õpetajad, õppejõud). Kirjutamisosa hindajatest 39 ja lugemisosa hindajatest 19 täitsid pärast hindamist küsimustiku ning andsid tagasisidet eksamitöö ülesannete ja hindamise kohta. Lugemisosa hindajad arvasid, et lugemisülesanded olid jõukohased ja selgelt sõnastatud ning ülesandetüübid mitmekesised.

Tekst oli õpilastele huvitav ja jõukohane. Ülesanded olid täpselt ja selgelt sõnastatud.

Ülesanded olid jõukohased, kuid mitte kerged. Ülesandetüübid olid sobilikud, küsimused olid sõnastatud konkreetset, mis kergendasid vastamist.

Ülesandetüübid olid erinevad, nagu töös peabki olema, oli lihtsamaid, aga ka analüüsi nõudvaid ülesandeid.

Üldiselt olid ülesanded jõukohased. Ülesannete sõnastusest olid vastajad peaaegu ühemõtteliselt aru saanud. Ülesanded olid tüübilt mitmekesised ja eeldasid nii teksti analüüsimist kui ka sünteesimist.

Ülesanded eristavad hästi ja mõõdavad erinevaid oskusi (selgitamist, põhjendamist, seostamist) ning on konkreetset sõnastatud.

Kirjutamisosa hindajatest enamik arvas, et ülesanded olid jõukohased ja selgelt sõnastatud. Mõne hindaja arvates olid esimese ja kolmanda variandi ülesanded pisut nõudlikumad ning eeldasid teadmisi kirjanduse ja kunsti valdkonnast.

2019. aasta kirjutamisosa oli üldiselt huvitav ja ka mitmekesine, arutleda sai nii humanitaar- kui reaaluviidega noor. Kahtlematult selleaastased teemad olid ajakohased (tänavakunst, tehnika areng, ümbritsevad probleemid). 1. variant (kirjaniku elu...) polnud populaarne, kuid andis võimaluse noortele, kellel lai silmaring.

Ülesanded olid jõukohased ja sõnastatud piisavalt avaralt, et oleks võimalik lahendada neid kui tekstiloomeülesannet, st arendada oma mõttekäiku.

Kirjutamisosa ülesanded olid seekord väga hästi sõnastatud: ei olnud mitmeti mõistmise võimalust, nagu vahel on olnud. Ka olid analüüsimiseks esitatud probleemid eksaminandidele sobivad ja valdavalt jõukohased.

Huvitavad, sobivad, jõukohased kirjutamisosa ülesanded. Uudselt mõjusid 3. ja 1. variandi ülesanded.

Üldine hinnang on hea. Probleemid olid sõnastatud selgelt ja täpselt. Valiku kohta vast see, et 1. teema oli üsna nõudlikule kirjutajale. Sama saab öelda ka 3. teema kohta.

Osa hindajatest tõi tagasisides eksamitöö puudusena välja selle, et neljanda variandi ülesanne oli liiga peibutav või teiste variantidega võrreldes kergem, seetõttu valis valdav osa eksaminandidest just selle kirjutamisülesande.

Sel aastal olid ülesanded minu arvates huvitavad ja jõukohased, kuid millegipärast valisid väga paljud 4. variandi ja piirdusid lugemisosa tekstide refereerimisega. Parem oleks, kui kirjutamisülesanne ei võimaldaks otsest näidete ja probleemide mahakirjutamist.

Jäi tunne, et paljud kirjutajad valisid enda jaoks lihtsaima variandi, mis tingis selle, et ühel teemal kirjutas suurem osa lõpetajatest. Selleks oli 4. variant. Ehk tuleks rohkem

läbi mõelda erinevate variantide pakkumine, et ei tekiks olukorda, kus on ülisuur kallutatus ühele teemale.

Kuna enamik kirjutajaid valis neljanda teema (tehnoloogia arengu ohud), teisi teemasid valiti vähe, tuleb järeldada, et need teised teemad (eriti just kirjandust ja kunsti puudutavad) polnud eriti jõukohased, kuigi oleksid ju võinud olla, kui ainekava silmas pidada.

Neli varianti, kõik tundusid jõukohased ja sobivad. Aga nagu igal aastal, oli ka sel kevadel ikkagi üks, mida ilmselt kolm neljandikku pidas kõige sobivamaks. Traditsiooni järgi kujunes siin pilt väga ühenäoliseks ja üllatajaid oma tõeliste teadmiste ja näidetega oli vähe.

4. variandi puhul oli tase kõige ebaühtlasem. Märkida tuleb seda, et väga häid töid oli väga vähe.

Kokkuvõte

2019. aasta eesti keele riigieksami keskmine tulemus jäi eelmiste aastate tulemustega võrreldes samale tasemele (62 punkti). Eksam võimaldas mõõta erineva võimekusega eksaminandide keeleoskust ja mõlema osa ülesanded eristasid eksaminande hästi. Kuigi lugemisosa ülesanded olid osale eksaminandidest pigem lihtsad, võib eksamit kokkuvõttes pidada raskusastme poolest sobivaks. Kõrge tulemuse (80 või enam punkti) saanud eksaminandide osakaal oli pisut suurem kui eelmisel aastal (2019 – 17,6%, 2018 – 16,2%), kuid üldiselt pole kõrgete tulemuste osakaal viimase viie aasta jooksul palju kõikunud. Madala tulemuse (kuni 20 punkti) saanud eksaminandide osakaal on endiselt väike ja 2019. aastal jäi see alla 1%.

Vaide esitanud eksaminandide osakaal oli ka sel aastal suhteliselt väike: riigieksami tulemuse vaidlustas 68 eksaminandi (2018 – 52 vaiet, 2017 – 38 vaiet, 2016 – 68 vaiet, 2015 – 80 vaiet, 2014 – 102 vaiet).

Hindajate tagasiside eksamiülesannete kohta oli valdavalt positiivne. Siiski esines kirjutamisosa neljanda ülesande puhul kriitikat, mida eksamit ettevalmistav komisjon saab arvestada järgmiste riigieksamitööde ettevalmistamisel.

Vastustes esinenud puudusi silmas pidades võib eksaminandidele soovitada, et ülesandeid lahendama asudes peaks need kõigepealt tähelepanelikult läbi lugema. Lugemisosa ülesannetele vastates tuleb vältida tekstiväliseid näiteid ja tõlgendusi. Vastus peab olema terviklik: laused ja lõigud tuleb loogiliselt siduda. Väga tähtis on ka teksti korrektne refereerimine ja tsiteerimine. Kui tsitaate kasutada, siis tuleks need siduda oma tekstiga tervikuks. Kindlasti peaks vastuse üle lugema ja veenduma, et ülesande kõik osad on täidetud.

Kirjandi kirjutamisel tuleks jälgida, et tekst ei kalduks teemast kõrvale ja et see oleks argumenteeriv, mitte jutustav või kirjeldav. Argumente peavad toetama sobivad näited ülesandes esitatud valdkondadest. Alustekste (tsitaadid, lugemisosa tekst(id)) võib kasutada käsitluse toena, kuid kirjand peab lähtuma ülesandest, mitte alustekstidest. Alustekstide kasutamisel tuleb neid korrektselt refereerida või tsiteerida.

Kindlasti tuleb pöörata tähelepanu õigekeelsusele. Paljusid vigu on võimalik vältida, kui kasutada eksamil ÕSi.